

Çeviri Yazılar / *Translations*

İtalya'da Kütüphane Mimarisi: Senaryolar, Stratejiler ve Fırsatlar

*The Architecture of Libraries in Italy: Scenarios, Strategies, Opportunities**

Marco Muscogiuri**

Çev. Atakan Aydın***

Öz

Bu çalışmada, İtalya'daki halk kütüphanelerinin mevcut durumu değerlendirilmiş; geleneksel halk kütüphanesi hizmet anlayışının geliştirilmesi gerekliliği üzerinde tartışılmış ve özellikle kütüphane mimarisinin bu süreçteki yeri ve önemi vurgulanmıştır.

Anahtar Sözcükler: halk kütüphaneleri; halk kütüphanesi hizmetleri; İtalya; kütüphane mimarisi

Abstract

This study looks at the current state of public libraries in Italy and highlights the necessity of developing the concept of traditional public library services, and particularly the importance of library architecture.

* Makalenin orijinali için bk. *Ein Neuer Blick Auf Bibliotheken*. 98. Deutscher Bibliothekartag in Enfurt 2009 *Orte der Bibliothek* içinde (ss. 27-39). U. Hohoff ve C. S. Hildesheim (Yay. Haz.). New York: Georg Olms Verlag, 2010. ISBN 9783487143347.

** Alterstudio partners. www.alterstudiopartners.com; e-posta: muscogiuri@alterstudiopartners.com ; marco.muscogiuri@polimi.it

*** Kütüphaneci. Özel Üsküdar Amerikan Lisesi. e-posta: aaydin@uaa.k12.tr

Keywords: *public libraries; public library service; Italy; library architecture*

Yıllardır kütüphanecilerle yan yana çalışan ve kütüphane tasarımı yapan bir mimar olarak, İtalya'nın kimi bölgelerindeki özellikle kuzeyde yer alan kütüphanelerin durumlarını yakından inceleme fırsatı buldum. Son birkaç yıldır İtalya'daki ekonomik darboğazın ardından, halk kütüphanelerine karşı gittikçe artan bir toplumsal bir duyarlılık ortaya çıkmıştır. İtalya bu alanda gerçekten geri kalmıştır: Bütçe ve yasalardaki yetersizlikler ve ülke genelinde kütüphane hizmetinin gerekliliğini ortaya çıkaracak uzun vadeli programların olmayışı bu geri kalmışlığı tüm açıklığıyla ortaya koymaktadır. Kültürel hizmetlerin sosyal ve ekonomik gelişme üzerindeki etkisini küçümseme alışkanlığından burada söz etmeyeceğim.

Diğer bir önemli konu, İtalyanların halk kütüphanelerini sessiz ve kutsal bir ruhla kaplı sadece öğrenciler için yararlı, tozlu kitap depoları olarak algılamasıdır. Ancak bu kütüphaneler, kullanıcılarının değişen ihtiyaçlarına yanıt verebilmek için hizmet modelleri, açılış saatleri, iletişim biçimleri ve dil bağlamında kendilerini geliştirmek için çabalamaktadır. Buna karşın İtalyan kütüphaneleri Unesco Halk Kütüphanesi Manifestosu'nda ayrıntılı olarak ifade edilen amaçları (bilgi, sürekli öğrenme, kültürel sosyalleşme ve eğlence) yerine getirmemekte ve hizmetlerini kitap ve okuma teşviki ile sınırlandırmaktadır.

Son birkaç yılda yaşanan gelişmeler (Pistoria, Bologna, Pesaro, Vimercate, Aosta, Genova, Rovereto kütüphanelerinin yanı sıra küçük kasabalarda inşa edilen kütüphanelerden de burada bahsedeceğim) bir şeylerin değiştiğini gösteren kanıtlardır. Son zamanlarda İtalya'da bu sektördeki *arz, talep* yaratmakta ve eğer kütüphaneler iyi tasarlanmışsa öngörülemeyen başarılar göstermektedir.

İtalya'da, birçok büyük antik çağ kütüphanesi olmasına rağmen ve sözde popüler kütüphanelerin 20. yüzyılın başından beri var olmasına rağmen, gelişimi yetmişlerde başlayan sözde halk kütüphaneleri, Amerika Birleşik Devletleri'nin halk kütüphanelerinin işlevlerini yerel düzeye çekmesini takiben, oldukça yeni kurumlardır. Ancak daha yakın bir incelemeyle, İtalya'da halk kütüphanesi çok daha gençtir. Yetmişli yıllardan beri halk kütüphaneleri, hizmetleri okumaya ya da bilgi hizmetlerine bağlı olmayan sadece çok amaçlı kültür merkezi olarak faaliyet göstermekteydi. Ancak halk kütüphaneleri doksanlı yıllarda topluma hizmet eden, okuma, eğitim ve diğer aktivitelere destek sağlayan bir kurum olarak kimliğini pekiştirmiştir.

Son on yılda, kamu yönetiminin bir parçası olarak kütüphanelere ilgi gösterilmektedir. Özellikle kimi bölgelerde önemli çalışmalar yapılmıştır. 2000 – 2008 yılları arasında Romagna – Emilia'da 115, Lombardy'de 140 ve Tuscany'de ise 49 kütüphane açılmış ya da tamamiyle yenilenmiştir. 2006-2008 yıllarını kapsayan üç yıllık dönem içinde Piedmont'da 22 kütüphane açılmış ya da yeniden yapılandırılmıştır. Bu çalışmaların yanı sıra, Turin ve Milan'da da iki büyük kütüphane projesi, çok yavaş ilerlemesine rağmen, yapım aşamasındadır.

Buna rağmen, kütüphaneyi aktif kullanan kişi sayısı en iyi durumlarda %20-25 oranındadır. Bu oran, İtalya'daki ortalama kütüphane kullanımı yüzde 10-13 arasında seyrederken, büyük ölçüde öğrenci ve çocukların kütüphane kullanımı sonucu elde edilmiştir.

Diğer taraftan, bu durumda herhangi bir değişiklik yapabilmek güçtür.

Bu oranı nasıl artırılabilirliğini kendimize sormadan önce, belki ergenler, gençler ve özellikle çalışan nüfus için kütüphaneye gitmelidir sorusunu kendimize sormalıyız. Kütüphanelerin sadece çalışma saatlerinde ve hafta içinde açık olduğu farz edildiğinde bu insanların kütüphaneye gidebilmesi mümkün değildir.

Bu durumu rakamlarla açıklamaya çalışalım. Güncel istatistiklere göre, İtalya'daki nüfusun %55 - %70'i yılda bir kitaptan daha az satın almakta ve okumakta (okul kitapları bu istatistiğin dışında tutulmuştur); nüfusun %40'ı 1 ila 3; %9'u ise 5 kitaptan daha fazla satın almaktadır. Nüfusun %10'undan fazlası bilgi edinme aracı olarak televizyonu kullanmaktadır. İtalya günlük gazete ve dergi okumaya ilişkin yapılan bir araştırma da Avrupa'da 22. sırada yer almıştır.¹

Bu istatistikler basit ama önemli bir gerçeği ortaya çıkarmaktadır: İtalyan kütüphaneleri sadece okumaya ilişkin hizmet felsefesi geliştirmesi halinde, öğrenci ve çocukları da kapsayan nüfusun ancak %20'sini memnun edebilir.

Halk kütüphanesi (burada sadece halk kütüphaneleri ele alınmış; diğer kütüphane türleri dışarıda tutulmuştur) yeterli ve verimli bir hizmet sunması halinde nüfusun ufak bir kesimi bundan faydalanabilir. Kuşkusuz bu da sağlıklı bir yatırım değildir.

İkinci olarak, halk kütüphanelerinin felsefesinde “herkese” hizmet sunma ilkesi yer almaktadır. Ancak uygulamada halk kütüphanelerinin açılış ve kapanış saatleri ve konumu nedeniyle sadece çocuklara, öğrencilere ve yaşlılara hizmet sunduğu görülmektedir. Basit bir örnek verecek olursak: Sabahları açık ancak Cumartesi, Pazar günleri öğleden sonra kapalı olan bir kütüphane toplumun

¹ Cfr. Ricerca Mondadori/IPSOS *La crescita diseguale. Leggere e comperare libri in Italia 2003-2005; Comunicazione e Media, in Rapporto annuale sulla situazione sociale del Paese, fondazione CENSIS, 2000, ss. 517-570.*

üretici kısmını oluşturan, kütüphaneyle hiçbir bağı olmayan çalışan kesimi dışarıda bırakacaktır. Bu nedenle kütüphane kitapların depolandığı ve ödünç verildiği yer dışında kendisini konumlandıramayacaktır. Halk kütüphanesi varlığını sürdürebilmek ve rolünü devam ettirebilmek için değişmek zorundadır. Halk kütüphanesi bir taraftan sürekli eğitim, boş zamanları değerlendirme ve kültürel alanlarda kendine yer ararken diğer taraftan da daha güçlü kültürel politikaların geliştirilmesi için amaçlanan sosyal işlevini güçlendirerek ve bilgi hizmetlerinin uygulanmasına ve geleneksel danışma hizmetlerine odaklanarak hedefini geliştirme yolları aramalıdır.

Ancak kütüphane kurmak ve kaynakların sayısını artırmak, insanları kütüphaneye çekmek için yeterli değildir. Gerekli olan şey insanların merakını uyandıracak ve onları tekrar mekana çekecek hoş alanlar yaratmaktır.

Okumaya ve kitaplara ilişkin hizmetlerin yanı sıra, kütüphane, vakit geçirmek için gidilen, ziyaretçilerin gündelik yaşama ilişkin bilgi gereksinimlerini karşıladıkları, yeni şeyler öğrendikleri, arkadaşlarıyla buluştukları, yeni şeyler keşsettikleri, özel zevklerini geliştirdikleri, serbest zamanlarını değerlendirdikleri, kültürel aktivitelerde yer aldıkları, kültüre ve bilgiye bağlı olarak farklı hizmetler sunan, ortak bir alan olarak farklı kullanıcıları çekme yeteneğine sahip olmalıdır.

Aksi takdirde kütüphaneler aynı grubun gereksinimlerini karşılamak için çalışan aynı günde eş zamanlı gerçekleşen ticari ve özel organizasyonlarla asla yarışamayacaktır. İnsanların kahvelerini içerken bir şeyler okuduklarını, gazete ve dergileri satın almaya gereksinim duymaksızın incelediklerini görmek için alışveriş merkezlerine, büyük kitapçılara gitmemiz gerekiyor. Ya da büyük alışveriş merkezlerinin özellikle belirli bir yaş grubu için (İtalya da genç nüfusun %17'si serbest zamanlarını sadece alışveriş merkezlerinde geçiriyor) nasıl sosyal paylaşım ve toplanma yerlerine dönüştüğünü görmek için düşünmemiz gerekiyor.

Kütüphane şehir yaşamının katalizörü olmalıdır: Bir taraftan bilgi ve eğitim merkezi, multimedya kaynaklar için erişim noktası, bilgi teknolojilerine erişim merkezi, diğer taraftansa bir topluma ait olma hissini güçlendiren, iletişim ve buluşma merkezi.

İtalya'da halk kütüphanesinin yakın gelecekte önemli bir sosyal katalizör olma ile ticari amaçları daha açık olan kamu hizmetleriyle yer değiştirmiş tamamen yok olma riskini göze alma tercihi arasında karar verici bir rol oynayacağına inanıyorum.

Halk kütüphanesinin hizmet organizasyonu ve yasal dayanakları gereklidir ancak bunlar bir kütüphaneyi işlevsel kılmak için tek başlarına yetersizdir.

Bilgi edinmek için kütüphaneye gitmek yakın zamanda gerekli olmayacağı için (farklı kaynaklara farklı yollardan kolaylıkla ulaşabildiğimiz için), kütüphane insanların ziyaret etmek isteyeceği bir eğlence aracına dönüştürülmelidir. Bu amaçla, kütüphanenin cazib, kullanıcılarını öğrenme ve yaratıcılık için kışkırtan bir yer olması gerektiği açıktır. Kütüphane, gitmek ve takılmak için eğlenceli “üçüncü yer” (Amerikalı sosyolog Ray Aldernburg 1989 tarihinde bu kavramı kullanmıştır²) olmalıdır. Bu amaçla, kütüphane binasının mimarisi sadece sunulan hizmetlerin işlevselliği ve verimliliği açısından değil ayrıca yeni kullanıcılar cezbetmek için hayatidir.

Gerçekten, bir kütüphanenin işlevselliğini büyük ölçüde, binanın şehir içindeki konumundan içinin ve dışının planlanmasına kadar birçok ayrıntıyı içeren mimarisi belirlemektedir.

İşlevsel değerinin yanı sıra, mimari tercihler kütüphane imajının iletiminde de anahtar role sahiptir. Kütüphane binası dikkat çekmeli, hafızada kalmalı ve toplum için referans noktası olduğunu çağrıştıran bir güce sahip olmalıdır. Kütüphane kendisini şehrin temel taşı olarak yansıtabilen bir nesne; şehrin ve toplumun kimliğini barındıran bir depo ve ortak değerlerin bir imgesi olarak gösterebilen “görsel etki”ye (imageability³) sahip olmalıdır. Gerçekten halk kütüphanesi siyasi ve kültürel iletişimin önemli bir aracı ve bir yöneticiye şehre somut bir işaret bırakmasını, kentsel ve toplumsal yeterliliğin değerlendirme sürecinin başlatılmasını sağlayarak şehir planlaması stratejilerinde geçerli bir araç olabilir. Kütüphaneler, ayrıca fark gözetmeksizin büyük şehirlerde ve kasabalarda bölgenin gelişimini de güçlü bir şekilde etkileyen önemli bir pazarlama unsuru olabilir.

Başarılı olabilmek için “görsel etki” bence bir kütüphane mimarisinin ana fikridir. Elbette diğer yönler de bakmalıyız.

Diğer önemli bir unsur kütüphanenin *estetik özelliklere sahip işlevsel bir plana (articulation)* sahip olmasıdır. İşlevsel bir plan, bina mimarisini oluşturan unsurların bir araya getirilmesidir. Bu, kütüphaneyi oluşturan parçaların, kütüphanenin fonksiyonlarını amaca uygun şekilde gerçekleştirebilmesi için,

² Oldenburg, R. The Great, good place: Cafes, coffee shops, community centers, beauty parlors, general stores, bars, hangouts, and how they get you through the day. New York: Paragon house, 1989; Oldenburg, R. Celebrating the third place: Inspiring stories about the “great good places” at the heart of our communities. New York: Marlowe & Company, 2000.

³ “Görsel etki” (Imageability), Kevin Lynch tarafından üretilmiştir ve “Kent İmgesi” (The Image of the City) adlı kitabında kullanmıştır. Bu kavramı, gözlemciye güçlü ve canlı bir görüntü veren fiziksel bir objenin kalitesi olarak tanımlanmıştır. Bu bir anıta, binaya, parka ve bir şehre işaret eder. Görsel etki (Imageability) resimlemeyle aynı şey değildir. Bir nesnenin tanınmasını sağlayan biçimsel yönleri ve özelliğinden daha çok bir objeyi derhal tanımlayan birinin zekasına işaret etmektedir.

doğru bir şekilde ölçülmesi anlamına gelmektedir. Kütüphane bölümleri ve bu bölümlerin ergonomisi ziyaretçiler tarafından kolaylıkla kullanılacak ve kütüphanecilerin çalışmalarını kolaylaştıracak şekilde tasarlanmalıdır.

İyi tasarlanmış işlevsel bir plan, etkileyici, değişime açık ve farklı ölçülerde farklı şekillere sokulabilen odaların organizasyonunu içerir. Binanın planı sadece kütüphanenin işlevselliğiyle ilgili değildir. Kullanıcılarının hayal gücüne ve araştırma, keşfetme alışkanlıklarına da hitap etmelidir.

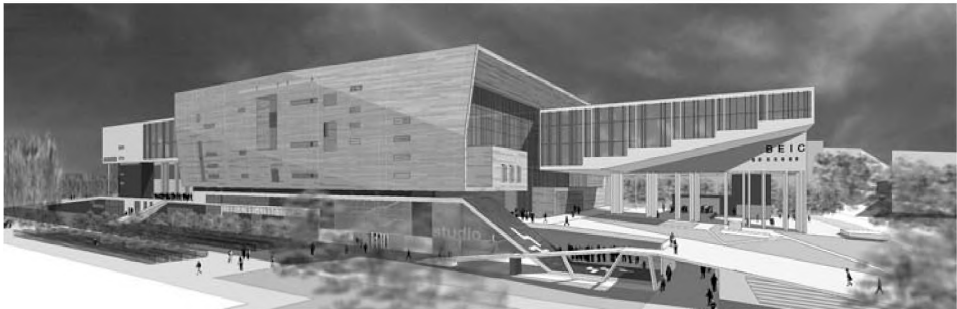
Alvar Aalto tarafından 1935’de yapılan Viipuri kütüphanesini ele alalım; büyük olmamasına ve basit bir şekilde yapılmış olmasına rağmen, sıra dışı mekânsal dizi içinde yer alan farklı işlevsel bölümleri birleştiren ve ayıran yolları ile ne kadar iyi tasarlanmış olduğunu ortaya koymaktadır. Ya da yer altı seviyesindeki alanlar ve referans köprüsüyle birleştirilen ve yaya yolu ile ayrılan iki asimetrik yapının içindeki karışık bölümlerin yer aldığı Münster Kütüphanesi (Bolles+Wilson, 1995).

Utrecht üniversitesi kütüphanesinde (Arets,2005) binanın soyut ve çok basit stereometrik yapısı, merdivenler, köprüler ve rampalarla bağlantılı yüksek tavanlı avluya bakan kutu şeklindeki alanlar, binanın karmaşık iç planını ortaya koymaktadır.

Son olarak, Berlin Staatsbibliothek’de (Scharoun, 1964-78). Büyük deponun altındaki bekleme odası açık raf okuma odasına erişimi sağlamaktadır: farklı seviyelerde yapılmış katman görüntüsündeki çalışma alanları (Scharoun) büyük salona bakmaktadır.

Karmaşık plana sahip diğer kütüphanelere örnek olarak Seattle Kütüphanesi ve Milan’daki Avrupa Bilgi ve Kültür Kütüphanesi gösterilebilir.

Sonraki proje Alman Bolles+Wilson GmbH ile birlikte üzerinde şirketimin de (alterstudio, Milan) çalıştığı projedir.

(Resim 1): Avrupa Bilgi ve Kültür Kütüphanesi, Milan
(Bolles+Wilson, Alterstudio Partners, AHW)

Bu kütüphane Milan’ın merkezinde yer alan İtalya’nın önemli kültür damarlarından biridir. Bu binanın ana avlusu kente açık konumdadır ve bina bir parka bakmaktadır. 5 metre yüksekliğindeki bodrum katı konferans odalarını, öğretim merkezini, medya salonunu, bahçesi olan çocuk kütüphanesini ve park yerlerini kapsamaktadır. Ana avlu üzerinde, ziyaretçileri karşılayan, üç bölüm vardır. (Güzel sanatlar, Edebiyat; Bilim & Teknoloji ve Sosyal Bilimler). “BEIC Box” alanı referans, açık raf ve okuma bölümlerini kapsıyor. Köprüler, şehre ve aydınlığa doğru uzanan eğimli teraslar üzerinde yer alan okuma ve çalışma alanlarını içeriyor. Bu proje, büyük bir avluya köprüler ve merdivenlerle uzanan ve diğer farklı seviyelerdeki bölümlerle birleşen Scharoun kütüphanesinin atmosferini anımsatıyor.

Mevcut senaryoda kütüphanelerin 20 yıl içerisinde kullanıcılarını tatmin edecek sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının ya da bir kütüphanenin teknik ve işlevsel gereksinimlerinin neler olacağını tahmin etmek güçtür. Bu sebeple, anahtar sözcük önümüzdeki yıllar için şimdilik “esneklik” olarak görünüyor ancak esneklik sadece tek başına mimari açıdan kaliteyi ve işlevselliği garanti etmek için yeterli değildir.

Esneklik kütüphanedeki bütün bölümlerin aynı olması ya da büyük bir depo mantığında olduğu gibi birbirinin yerine kullanılabilmesi anlamına gelmemelidir. Gerçekten genel bir esneklik gerçek bir verimliliği garanti edemez. Her tür kullanım için tasarlanmış bir alan uygulamada tamamıyla geçerli bir uygulama olmayabilir. Binanın bütün bölümlerinin aynı gereksinimleri karşılamasını sağlamak maliyet ortaya çıkarabilir ya da bu durum uygun olmayabilir. Daha fazlası, aşırı esneklik çekicilikten yoksun bir ortam yaratabilir ve kütüphane ruhunun kaybolmasına neden olabilir. Esnekliğin mükemmel örneği bir süpermarket ya da bir sanayi deposudur. Ve gerçekten bazı kütüphaneler kasıtlı bir şekilde bu algıyı üzerlerine almaktadır.

Esneklikten daha fazla, yeni kullanımlara ve yeni gereksinimlere adapte olabilme önemlidir. Ortaya çıkacak gereksinimler binanın yapımı sırasında tamamen atlanabilir. Bu nedenle temel olan şey, gelecekte tamamıyla çok farklı şekillerde kullanılacak bir alan tasarlamak ve denemektir. Binanın mimari durumu sadece farklı kullanıcılara ve amaçlara uygun olmamalı, ayrıca kullanımı için yeni bireysel yorumları ve ihtimalleri akla getirebilmelidir. Esneklik düşüncesi yerine çok işlevli ve gelişime açık bir yer tercih edilmelidir. Diğer bir söyleyişle kullanıcıların değişen ihtiyaçlarına, bu alanı kullanan kişilerin arzu ve beklentilerine bağlı olarak farklı yorumlara yanıt verebilecek açıklıkta ve

yetenekte olmalıdır. Kütüphane yaşayan bir organizmadır. Bu Ranganathan'ın beşinci kuralıdır. Bir kütüphane travmasız gelişmeli, kullanıcılarının kültürel ve bilgi ihtiyaçlarına, hizmet gereksinimlerine ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak değişime adapte olabilmelidir.

BEIC projesinden daha küçük bir proje üzerinde çalışıyoruz. Milan'dan çok uzakta olmayan Samarate (Varese) şehrinin yeni bir kütüphanesi olacak bu projede temel hedefimiz işlevsel bir plan (articulation) ve esneklik. Bu yapıda ayrıca bir konferans salonu olacak. Bu yeni yapı eğitim merkezine bitişik bir yerleşim alanında inşa edilecek. Onun çekiciliğini artırmak için, proje ayrıca yapının konumlandırılacağı çevrede farklı ticari aktiviteleri de içine alan yeşil alanlar ve meydanlar yaratmak amaçlanmaktadır.

(Resim 2 ve 3): Yeni Samarate Kütüphanesi, Varese (Alterstudio Partners)

Bu yapı işlevsel bir plana sahip kütüphane ve konferans salonundan (Camlı bir fuaye alanına ve caddeye bakan yazın da kullanılabilir, dışarıya açılabilen bir sahneye sahiptir) oluşmaktadır. Binanın mimarı dolu/boş, aydınlık/karanlık, parlak metal ve camın pürüzsüzlüğü ile alçının pürüzlülüğü arasındaki zıtlıklar üzerinde çalışmaktadır. Bu iki yapı (iki başarılı aşamada inşa edilebilir) parka ve kütüphane girişine açılan halk galerisiyle ayrılmıştır. Meydana doğru çıkıntı yapan bakır renginde parlatılmış birimler, konferans salonunun girişi ve kütüphane penceresinin üzerinden yükseliyor gibi görünüyor. Asimetrik yüksek ışık geçirmeyen, tek parça pano (asansör, merdiven ve havalandırma için bacası bulunuyor) akşamları renkli, resim ve videolarla aydınlatılıyor. İç mimaride odaklanılan konu, tekerlekli mobilya kullanımıyla geniş ve açık alanlar yaratmak ve maksimum esneklik elde etmek üzerinedir. Ayrıca, konferans salonu da (mobil sandalyeler) kutlamalar, organizasyonlar ve sergiler için çok işlevsel bir alan olarak kullanılabilir. Tesisin kalbi iki yükseklikten oluşan ve bitişik bahçeye bakan “Bilgi Balkon” dur. Burada kafeterya, müzik dinlemek ve sinema izlemek için tasarlanmış donanımlı bir müzik ve sinema salonu, gazete bölümü, romanlar, güncel haberler veren kaynaklar bulunmaktadır. Kütüphane masasının arkasında bir depo ve bir ofis bulunmaktadır. Çocuk bölümüne, ders odalarına, müzik prova odalarına ve açık raf koleksiyonun ve çalışma odasının bulunduğu, açık bir balkona ve okuma terasına sahip birinci kata girişler buradan kontrol edilir. Bu odalar son derece modüler ve esnekler.

Kütüphane tasarımına ilişkin incelemeye değer konulardan bir diğeri de tarihsel ve kullanılmayan binaların halk kütüphanesi olarak kullanımınıdır.

İtalya gibi şehir merkezinde çok az boş ve yeşil alanların bulunduğu yerlerde bu durum çok önemlidir. Genellikle az kullanılmış ya da terk edilmiş tarihi binalar çokken, halka açık alanlar oldukça azdır. Bu nedenlerden dolayı, yeni bir kütüphane yaratırken, yeniden kullanma uygulaması genellikle zorunlu bir seçim olarak görünür.

Bununla birlikte, bir halk kütüphanesini önceden başka amaçlar için kullanılmış bir bina içerisinde oluşturmak tamamıyla yanlış bir karar olarak görüleceğinden, böyle bir sürece başlamadan önce projenin avantajları ve dezavantajlı yönleri dikkatlice değerlendirilmesi gerektiğine inanıyorum.

Bence, güzel bir yerde yer alan ve uygun bir tipolojiye sahip bir binanın yeniden kullanımı tatmin edici sonuçlar verebilir. Aslında, bir kütüphaneyi mevcut bir binaya yerleştirmek şehir sakinlerinin güzergâhını ve çevrede gerçekleşen aktiviteleri dikkate almaksızın, bina hazır olduğu için sık sık başvuru alan bir yöntemdir.

Ayrıca binanın amaçlanan kullanıma uygunluğu da önemlidir. Diğer bir deyişle, iç yerleşimin yeterli esnekliği ve binanın düzenlenmesi, tarihsel ve sanatsal özelliklerine ilişkin çok fazla sınır getirilmemesi bu süreçte önemlidir.

Bir kütüphanenin işlevsel organizasyonu, önceki binanın morfolojisi ve genellikle ufak değişikliklere izin veren iç tasarımı ile uyuşmaz. Çok küçük ve bölümlenmiş ya da bölünme olasılığı olmayan çok büyük alanlar, işlevsel bir program oluşturulmasına ve planlanmış standartların gerçekleşmemesine yol açar.

Bu bakış açısından, villa ve saraylar sık sık kütüphane olarak kullanılmasına rağmen, aslında amaca uygun yerler değildir. Genellikle şehir merkezlerinde yer alan eski manastırlar bu iş için daha uygundur; aşırı sanatsal sınırlamalara maruz kalmazlar; diğer halka açık yerler için (sergi salonları, müzeler, konferans odaları ve kültür merkezleri) yeteri kadar büyüktürler; farklı biçimlerde ve büyüklüklerde bir kütüphanenin işlevlerini yerine getirebilecek odalara (okuma odaları, depo alanları, özel çalışma alanları, ofisler, ortak alanlar) ve çoğunlukla yeşil alanlara (bahçeler ve sebze bahçeleri) sahiptirler.

Eski bir manastırın yeniden kullanımına örnek olarak 2002 tarihinde açılan yeni Pesaro Halk Kütüphanesini verebiliriz. Binanın içi ve dışı titiz ve korumalı yenileme çalışmaları sayesinde, kullanıcı dostu, modern ve büyüleyici bir bina ortaya çıkmıştır. Kütüphane İtalya’da çok meşhur olmuş ve önemli bir başarı kazanmıştır. Kütüphanenin bütün işlevleri (müzik, sinema, genç insanlar, çocuklar, kafeterya) ziyaretçilerin özgürce yürüyebildikleri dahili bir “cadde” boyunca yerleştirilmiştir.

(Resim 4): Yeni Pesaro Halk Kütüphanesi
(D. Guerri)

Zemin katta, kitap raflarının okuma odaları yaratacak şekilde düzenlendiği, araştırma kitapları bulunmaktadır. Bu bölüme bitişik iç bahçeye bakan, tek kişilik çalışma yerlerini de içine alan uzun cam kaplı bir veranda vardır. Üst katta ise ahşap üçgen görünümünde geniş bir çatıya sahip, bahçeye bakan açık bir okuma salonu bulunmaktadır. Okuma kitaplarının yanı sıra gazete ve dergiler de bu bölümdedir. Rahat oturma koltuklarının yer aldığı bu alan kütüphane kullanıcılarının okuma aktivitesini gerçekleştirebilecekleri ve sohbet edebilecekleri bir yer olarak tasarlanmıştır. Odanın kullanımını daha etkin kılabilmek için (genellikle konferanslar, okuma günleri, müzik organizasyonları, toplantılar) kitap rafları tekerlekli yapılmıştır. Böylelikle raflar istenilen yöne kolaylıkla götürülebilmektedir. Son olarak, daha sessiz ve mütevazı bir çalışma odası bulunmaktadır. Bu bölüm freskolarla süslenmiş, yukarıda yer alan çatı pencereleri ile ışıklandırılmış geniş bir koridordur.

Yeniden kullanımı tartışma konusu olan yapılardan diğeri, kullanılmayan sanayi binalarıdır. Bu gibi yerlerde, geçmişe ait dokuyu ve mekana ait belleği kaybetmeksizin binalara çağdaş bir görüntü verilebilmektedir. Bu binalar genellikle büyük iç mekanlara, asma kat yapılarını olanaklı kılan, esnek hareket etmeyi sağlayan oldukça yüksek tavanlara sahiptir. Genellikle bu gibi mekanlarda nadir durumlar dışında oldukça fazla doğal ışık bulunmaktadır. Ayrıca binanın yapısına zarar vermeksizin bu gibi yerlerde binanın ön yüzünü ya da çatısını onarmak, düzenlemek ve merdiven, asansör gibi ilaveler yapmak mümkündür.

Bir sanayi binasının geri kazandırılma ve korunmasına ilişkin diğer projelerden bir tanesi oldukça büyük ve aydınlık iç mekanı; tavandan uzatmalı kuyu görünümlü geniş aydınlatma özellikleri ve doğal havalandırma ve ışık sağlayan iç avlusuyla eski Breda sanayi ambarı olan yeni Pistoia Kütüphanesi'dir.

(Resim 5 ve 6): Yeni Pistoia Kütüphanesi (Pica Ciamarra Associati)

Diğer bir ilginç proje ise yeni Moie Kütüphanesi'dir. Ancona'ya yakın küçük bir kasaba olan Moie'deki kütüphane oval biçimdeki eski bir tuğla ocağının içindedir. Bu bina ahşap ve çelik kullanılarak restore edilmiştir. Mükemmel şıklıkta donatılmış binanın iç kısmı okuma alanlarını ve kitap raflarını içine alan bir galeriyle büyük ve açık bir alana sahiptir.

Eski bir bina yeni bir şeye dönüştürülürken bile binanın “görsel etki”si (*imageability*), ihmal edilmemelidir. Gerçekten, tarihsel bir bina içerisinde kurulmuş bir kütüphaneyi bilgi merkezinden daha çok geçmişin hatıralarının korunduğu ve belleğini tutan bir yer olarak kabul etmeli ve bu düşüncüyü küçümsememeliyiz.

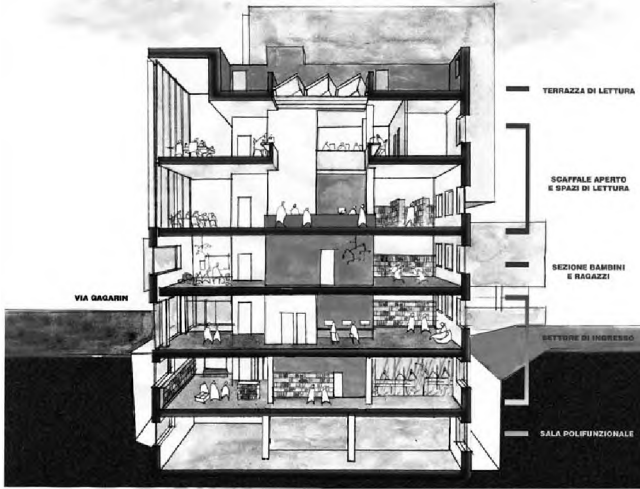
Eski okul binalarını kullanırken, bina mimarisini çok derinden değiştirmemeye özellikle dikkat etmemiz gerekir. Bu duruma Milan yakınlarında yer alan yeni Cinisello Balsamo Kütüphanesi güzel bir örnektir. Sadece ön kalıntıları olan bu tarihi bina camla örtülü yeni bir kat ilave edilerek yükseltilmiştir. Burada son olarak ofisimin üzerinde çalıştığı bir başka projeden bahsetmek istiyorum. Milano'da yer alan yeni Meda Kütüphanesi projesi, eski ve çirkin bir binanın yeniden kullanımını da içine alıyor. Ancak bu bina merkezi bir yapıda olması, mevcut kütüphanenin bulunduğu binanın karşısında yer alması ve belediyeye ait olması gibi avantajlara sahipti.

(Resim 7 ve 8): Yeni Meda Kütüphanesi, Milan (Alterstudio Partners)

Bütün mevcut kısıtlamalara rağmen (her şeyden evvel yapının kendisi), binanın halk kütüphanesi olarak kamu görevini yerine getirebilmesi ve iletişim

sağlamayı başarması için binaya iki kat ilave edilmesi, binanın ön bölümü ve fiziki özelliklerinin düzenlenmesi konularında proje tekrar değerlendirilmektedir. Her şey yeni bir “kentsel yoğunlaştırıcı (kondansetör)” fonksiyonunu tanımlamak için bir araya gelir: binanın tasarımı, yapısı, ön yüzünün renkleri, caddeye bakan pencerelerinin genişliği. Bütün katlar küçük bir yüzeye sahip olduğu için, beş katın da yapısal olarak elden geçmesi ve kötü bir iç düzene sahip bu binaya kullanıcıları çekmek için makyaj yapmak ve geliştirmek gerekiyordu. Yayınlar göz atma bölümü (yeni çıkan yayınlar, müzik, güncel kaynaklar, gazeteler), zemin kat ve bodrum katta yer almaktadır. İkinci kat çocuk bölümünü; dördüncü ve beşinci katta açık raf ve okuma alanları; ikinci bodrum kat seviyesinde ise konferans, parti salonu ve depo yer alıyor. Binanın birinci bodrum katında bahçeye bakan donanımlı bir çalışma odası yer almaktadır. Bina ayrıca panoramik okuma terasına sahiptir.

(Resim 9): Yeni Meda Kütüphanesi, Milan (Alterstudio Partners)

Bu projede de binanın yeniden kullanımı için belirtilen sınırlamalara riayet etme gerekliliğine rağmen, daha önce sözünü ettiğimiz “işlevsel plan” (articulation), “görsel etki” (imageability) ve esneklik (flexibility) kriterlerini yine de yerine getirebildik. Bu çalışmada en çok, herkesin evindeymiş gibi hissedebilmesini sağlayabilmek için halk kütüphanesini kasabanın “oturma odası” ymış gibi yapmak için çaba gösterdik.

Kaynakça

- AIB (Associazione Italiana Biblioteche), Gruppo di lavoro “Gestione e valutazione”, *Quanto valgono le biblioteche pubbliche? Analisi della struttura e dei servizi delle biblioteche di base in Italia. Rapporto finale della ricerca “Efficienza e qualità dei servizi nelle biblioteche di base”*, Roma: AIB, 1994.
- Bibliotecas/ Libraries, (2006). Numero Monografico. *Arquitectura Iberica*, (17), Novembre.
- Biblioteche e mediateche. (2002). Numero Monografico. *L'industria delle Costruzioni*, (366), Luglio-Agosto.
- Biblioteche e mediateche II. (2006). Numero Monografico. *L'industria delle Costruzioni*, (387), Gennaio-Febbraio.
- Biblioteche oggi. (2007/ 2008). Numero Monografico. *Casabella*, (761/ 762), Dicembre/ Gennaio.
- Brawne, M. (a cura di). *Library builders*. London: Academy Editions: 1997.
- CENSIS, *40° Rapporto annuale sulla situazione sociale del Paese*, Roma: CENSIS, 2006. <http://www.censis.it>
- Casartelli, G. ve Muscogiuri, M. (a cura di), *La biblioteca nella città*, Roma: AIB, 2008.
- City Libraries. (1995). *Architecture*, (10), 55-95.
- La crescita diseguale. Leggere e comperare libri in Italia 2003-2005*, Ricerca Mondadori/ IPSOS, Milano.
- De Poli, A. *Biblioteche: Architetture 1995-2005*. Milano: Federico Motta, 2002.
- Konzept - Biblioteche (2005). Numero Monografico. *Detail* (3), Marzo.
- Libraries: New concepts in architecture & design*. Tokyo: Meisei: 1995.
- The Library and the City* (2006). Nnumero Monografico. *Architectural Review*, Giugno.
- Luoghi per la cultura: Riusi, restauri, nuove costruzioni. (2003/ 2004). *Casabella*, (717-718), Dicembre-Gennaio. Biblioteche e archivi, 20-75.
- Melot, M. (a cura di) con Arnoult, J.M. vd., *Nouvelles Alexandries: Les grands chantiers de bibliothèques dans le monde*. Paris: Editions du Cercle de la Librarie, 1996.
- Muscogiuri, M. *Architettura della biblioteca. Linee guida di programmazione e progettazione*. Milano: Edizioni Sylvestre Bonnard, 2005.
- Muscogiuri, M. *Biblioteche. architettura e progetto*. Rimini: Maggioli Editore, 2009.

- Oldenburg, R. *The treat, good place: Cafes, coffee shops, community centers, beauty parlors, general stores, bars, hangouts, and how they get you through the day*. New York: Paragon House, 1989.
- Oldenburg, R. *Celebrating the third place: Inspiring stories about the “great good places” at the heart of our communities*. New York: Marlowe & Company, 2000.
- Putnam, R. *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster, 2000. trad. It. *Capitale sociale e individualismo. Crisi e rinascita della cultura civica in America*, a cura di Roberto Cartocci, Bologna: il Mulino, 2004.